

Doğrudan Yabancı Yatırım Girişlerinde Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Analizi

Dr. Öğr. Üyesi Zerrin Kılıçarslan^{1*}

Geliş tarihi: 25.08.2019
Kabul tarihi: 18.09.2019

Atf bilgisi:
IBAD Sosyal Bilimler Dergisi
Sayı: Özel Sayı Sayfa: 326-339
Yıl: 2019

This article was checked by iThenticate.
Similarity Index 12%.

¹ Kayseri Üniversitesi, Türkiye,
zerrink@kayseri.edu.tr,
ORCID ID: 0000-0002-0905-3067

* Sorumlu yazar

ÖZ

Rekabet gücü yüksek olan sektörleri belirlemek için Balassa endeksi olarak da bilinen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (RCA) endeksi kullanılmaktadır. Bu endeksten hareketle doğrudan yabancı yatırım çekmek üzere hedef sektörleri belirlemek veya doğrudan yabancı yatırım için konumların karşılaştırmalı üstünlüğünü analiz etmek için kullanılacak bir yöntem olarak doğrudan yabancı yatırımda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük RCA_{FDI} endeksi Loewendahl ve Barklie (2018) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada Türkiye'nin ve OECD ülkelerinin doğrudan yabancı yatırımlardaki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerinin sektörel olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Loewendahl ve Barklie (2018) tarafından geliştirilen RCA_{FDI} endeksi kullanılmıştır. Türkiye'nin doğrudan yabancı yatırımlarda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sektörler belirlenmiştir. RCA_{FDI} endeksi değerleri 2013 ve 2017 yılları için ayrı ayrı hesaplanmış ve Türkiye'nin doğrudan yabancı yatırımlardaki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerindeki değişim açıklanmıştır. Ayrıca OECD ülkeleri için temel ekonomik faaliyet alanlarında RCA_{FDI} endeksi hesaplanmıştır. Türkiye için hesaplanan RCA_{FDI} endeksi değerlerine göre ana faaliyet alanları içerisinde "tarım, ormancılık ve balıkçılık" sektöründe güçlü karşılaştırmalı üstünlük, "imalat" sektöründe zayıf karşılaştırmalı üstünlük, "elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme temini"nde güçlü karşılaştırmalı üstünlük, "su tedariki, kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri"nde zayıf karşılaştırmalı üstünlük, "inşaat"ta zayıf karşılaştırmalı üstünlük ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte "hizmetler" sektöründe ise rekabet avantajı bulunmamaktadır. Türkiye'nin en güçlü karşılaştırmalı üstünlüğünün olduğu sektörler "kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler" ve "kara taşımacılığı ve boru hatları taşımacılığı"dır. OECD ülkelerinde güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olan ülke sayısının en fazla olduğu sektör "tarım, ormancılık ve balıkçılık"tır. Karşılaştırmalı dezavantaja sahip olan ülke sayısının en fazla olduğu sektör ise "madencilik ve taşocakçılığı"dır. "İmalat" sektöründe ise hiçbir ülke güçlü ve orta karşılaştırmalı üstünlüğe sahip bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırım, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük, RCA-FDI endeksi

Revealed Comparative Advantage Analysis in Foreign Direct Investment Inflows

Assist. Prof. Dr. Zerrin Kılıçarslan^{1*}

First received: 25.08.2019

Accepted: 18.09.2019

Citation:

IBAD Journal of Social Sciences

Issue: Special Issue **Pages:** 326-339

Year: 2019

This article was checked by *iThenticate*.
Similarity Index 12%.

¹ Kayseri University, Turkey,
zerrink@kayseri.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0002-0905-3067

* Corresponding Author

ABSTRACT

The disclosed comparative advantage (RCA) index, also known as the Balassa index, is used to identify sectors that are highly competitive. Based on this index, RCA index Loewendahl and Barklie (2018) developed the comparative advantage in direct foreign investment as a method for identifying target sectors to attract foreign direct investment or analyzing the comparative advantage of positions for foreign direct investment. In this study, it is aimed sectorally to determine revealed comparative advantages in foreign direct investments in Turkey and in OECD countries. For this purpose, the index developed by Loewendahl and Barklie (2018) is used. Sectors where Turkey has revealed comparative advantages in foreign direct investment have been identified. RCAFD index values are calculated separately for 2013 and 2017, foreign direct investment in Turkey and explained the changes in comparative advantage are explained. y. In addition, index was calculated for the main economic activity areas for OECD countries. According to the index values calculated for Turkey, within the main fields of activity, it has emerged strong comparative advantage in "agriculture, forestry and fisheries", weak comparative advantage in "manufacturing", strong comparative advantage in "supply of electricity, gas, steam and air conditioning", weak comparative advantage in "water supply, sewage, waste management and remediation activities", weak comparative advantage in "construction". However, there is no competitive advantage in the "services sector". Turkey's strongest sectors that they have comparative advantages are "libraries, archives, museums and other cultural activities" and "land transport and pipelines to transport". In OECD countries, "agriculture, forestry and fisheries" is the sector with the highest number of countries with strong comparative advantage. The sector with the highest number of countries having comparative disadvantages is "mining and quarrying". In the "manufacturing" sector, no country has a strong and medium comparative advantage.

Keywords: Foreign Direct Investment, Revealed Comparative Advantage, RCA-FDI index

1. GİRİŞ

Serbest dış ticaretin ve uluslararası uzmanlaşmanın yararlarını göstermek için ileri sürülen Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlük teorisine göre bir ülke, diğerine göre daha yüksek oranda üstünlük sahibi olduğu malların üretiminde uzmanlaşır, bu malları ihraç ederek, daha az üstünlüğe sahip olduğu malları ise ithal ederek refah düzeyini artırabilir (Bayraktutan, 2003, s. 177). Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlükler teorisinden sonra, uluslararası ticaretten kazanç sağlamak ve dünya kaynaklarını etkin kullanmak için karşılaştırmalı üstünlüklerin dikkate alınması gerekliliği önem kazanmıştır. Ülkelerin karşılaştırmalı üstünlüklerinin belirlenmesi için ihracat ve ithalatın yapısına bakılmaktadır. Bir ülkenin mal ya da sektör bazında ihracatının yapısı o ülkenin sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlüklerini, ithalatının yapısı ise ülkenin karşılaştırmalı dezavantajlarını göstermektedir (Erkan, 2012, s. 198).

Karşılaştırmalı üstünlüklerin tespitinde farklı yöntemler kullanılmakla birlikte yaygın olarak kullanılan yöntem Liesner (1958) tarafından ileri sürülen ve Balassa (1965) tarafından geliştirilen Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (RCA-Revealed Comparative Advantage) endeksidir. Bu endeks, ihracatta belirli bir ülkenin belli bir mal veya hizmet sektöründeki göreceli avantajını veya dezavantajını hesaplamak için kullanılmaktadır (Startienė ve Remeikienė, 2014, s. 431). RCA endeksi, karşılaştırmalı olarak ihracatta rekabet gücü en yüksek olan sektörleri gösterse de Doğrudan Yabancı Yatırımlarda (DYY) açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğü göstermek için yeniden düzenlenmiştir. Hem ihracat için hem de doğrudan yabancı yatırımlar için hesaplanan RCA endeksi, politika yapıcılarının ihracatı geliştirmeye ve doğrudan yabancı yatırımları çekmeye yönelik politikalar oluşturmalarına yardımcı olacaktır.

Gelişmekte olan ülkelerdeki yabancı yatırımcılar çoğunlukla ucuz işgücü maliyetlerinden ve liberal düzenleyici rejimlerden yararlanmak için çoğunlukla basit ve düşük katma değerli işlere odaklanmaktadır (Harding ve Javorcik, 2011). Dolayısıyla ev sahibi ülkelerin özellikle katma değer yaratan, beceri tabanını geliştiren, teknoloji, bilgi ve know-how transferini kolaylaştıran, yerli firmaların rekabet gücünü artıran, dünya pazarlarına erişimi sağlayan, sosyal ve çevresel olarak sorumlu bir şekilde çalışan doğrudan yabancı yatırımları çekmek için dikkatlice uyarlanmış politikalara ihtiyaçları bulunmaktadır (Moran vd., 2018, s. 3). Doğrudan yabancı yatırımlar için oluşturulan RCA endeksi bu politikaların oluşturulmasında yol gösterici olacaktır. Doğrudan yabancı yatırım yapılacak sektörlerin doğru tespit edilmesi, ev sahibi ülke açısından uygun teşvik politikalarının oluşturulması bakımından önem arz etmektedir. Diğer taraftan sektörlerin doğru tespit edilmesi, yabancı yatırımcıların da kaynaklarını etkin kullanmalarına ve verimli sektörlerle yatırım yapmalarına yol açacaktır.

Harding vd. (2013)'de doğrudan yabancı yatırımlar için öncelikli olarak seçilen sektörlerden yapılan ihracatın, ülkelerin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerini de artıracığı ifade edilmektedir. Örneğin doğrudan yabancı yatırım için bir sektörün hedeflenmesi, bu sektöre karşılık gelen ürünlerin RCA endeksini yaklaşık % 17 arttırabilmektedir. Doğrudan yabancı yatırımlar için hedefleme politikası benimseyen çokuluslu şirketlerin girişleri, yurtiçi firmaların ihracat performansını ve rekabetçiliğini arttırmaktadır. Hedeflenen sektörlerdeki ihracatçılar, işlem gören malların hacmini genişleterek ve daha fazla ihracat hedefine ulaşarak dış pazarlardaki faaliyetlerini ve ihracatlarının kalitesini de arttırmaktadırlar.

Bu çalışma, 2013 ve 2017 yılları için Türkiye'nin dünyaya göre doğrudan yabancı yatırımda karşılaştırmalı üstünlüklerini *tarım, ormancılık ve balıkçılık, madencilik ve taş ocakçılığı, imalat, elektrik, gaz ve su, inşaat, hizmet* ana faaliyet alanları ile bunların alt faaliyet alanları için analiz etmeyi amaçlamaktadır. Literatürde ülkelerin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükleri analiz edilirken yaygın olarak ihracat verileri ile hesaplanan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi kullanılmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak bu çalışma, doğrudan yabancı yatırım girişlerinde Türkiye'nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerini temel ekonomik faaliyet alanları ile alt faaliyet alanları bakımından ve OECD ülkeleri için de temel ekonomik faaliyet alanları bakımından analiz etmesi bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışmada girişi izleyen bölümde İhracatta Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Endeksi (RCA-Export) ve Doğrudan Yabancı Yatırımda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (RCA-FDI) endeksi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde Türkiye'nin doğrudan yabancı yatırımlarda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerini tespit etmek üzere yapılan analiz

ve bu analizden elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Sonraki bölümde Türkiye ile ilgili analiz sonuçları, OECD ülkeleri için temel ekonomik faaliyet alanlarında hesaplanan RCA-FDI endeksi değerleri ile karşılaştırılmıştır. Son bölümde genel değerlendirme ve temel sonuçlara yer verilmiştir.

2. AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK ENDEKSİ

Literatürde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükleri belirlemeye yönelik çok sayıda endeks bulunmaktadır. İlk kez Balassa (1965), Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (RCA) endeksini hesaplamıştır. Daha sonra Vollrath (1991), üç alternatif RCA endeksi önermiştir. Vollrath endeksleri olarak da bilinen bu endeksler, Nispi Ticaret Üstünlüğü (RTA), Nispi İhracat Üstünlüğü Logaritması (ln RXA), Açıklanmış Rekabet Edebilirlik (RC) endeksleridir (Jagdambe, 2019, s.18-20). İzleyen kısımda, bu çalışmada kullanılacak endeksin oluşturulmasında temel oluşturan ve orijinal RCA endeksi olarak bilinen Balassa (1965) tarafından geliştirilen ihracatta açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (RCA) endeksi açıklanmıştır. Sonraki kısımda ise orijinal RCA endeksinden hareketle geliştirilen doğrudan yabancı yatırımda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (RCA_{FDI}) endeksi hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. İHRACATTA AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK (RCA-EXPORT) ENDEKSİ

İlk olarak Liesner (1958) tarafından ileri sürülmüş olan ve Balassa (1965) tarafından geliştirilen Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (RCA) endeksi, ülkenin belli bir sektör ihracatının toplam ihracatına oranının, aynı sektörün dünyadaki ihracatının toplam dünya ihracatına oranına bölünmesi şeklinde hesaplanmaktadır. Ülkelerin mevcut ticaret verilerinden yararlanılarak karşılaştırmalı üstünlüğünü gösteren Balassa Endeksi, ülkeler arasındaki karşılaştırmalı üstünlüğün nedenine inmeden, görünen bir avantaj farkı olup olmadığını açıklamayı amaçlamaktadır (Erkekoğlu vd., 2014: s. 2). İhracat için açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi RCA_{Export} eşitlik (1) ile gösterilmiştir:

$$RCA_{Export} = \frac{\left(\frac{X_{ij}}{X_i} \right)}{\left(\frac{X_{wj}}{X_w} \right)} \quad (1)$$

Eşitlik (1)'de X_{ij} i ülkesinin j sektöründeki ihracatını, X_i i ülkesinin toplam ihracatını, X_{wj} j sektöründeki toplam dünya ihracatını ve X_w dünya toplam ihracatını göstermektedir. Endeksin değerinin 1'den büyük olması ülkenin ilgili sektörde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu, endeksin değerinin 1'den küçük olması ise ilgili sektörde ülkenin açıklanmış karşılaştırmalı dezavantajı olduğunu göstermektedir. Endeks değerinin 1'e eşit olması ise ülkenin ilgili üründeki uzmanlaşma seviyesinin, dünyanın uzmanlaşmasıyla aynı olmasını ifade etmektedir (Erkekoğlu vd., 2014, s. 8). RCA_{Export} endeksi ile bir ülkenin veya ekonominin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sektörler belirlenirken, o ülkenin ticaret profili dünya ortalamasıyla karşılaştırılmaktadır. RCA_{Export} endeksi 0 ile $+\infty$ arasında bir değer almaktadır (Startiené ve Remeikiené, 2014, s. 431). Karşılaştırmalı üstünlük endeksi, kaynak bolluğunun yüksek olduğu sektörleri değil, daha yüksek üretkenliğe sahip sektörleri belirlemeye yöneliktir. RCA_{Export} endeksi, ekonomideki nispi üretim maliyetlerini karşılaştırmak ve karşılaştırmalı olarak rekabet gücü en yüksek olan sektörleri belirlemek için kullanılabilir faydalı bir araç olmakla birlikte, çeşitli dezavantajları da bulunmaktadır. Belirtilen dezavantajlar şunlardır (Gnidchenko ve Salnikov, 2015, s. 5-7):

- i. *RCA endeksi ihraç edilen malların sayısına duyarlıdır.* Spesifik olarak, az sayıda ihraç edilmiş ürüne sahip bir ülke için, her bir ürünün toplam ihracattaki payı, ihracatında çeşitlendirilmiş ürün seti olan bir ülkeye göre daha yüksek olacaktır.
- ii. *Bir malın RCA endeks değerleri, diğer malların değerlerine bağlıdır.* Çünkü toplam ihracatta bir malın aynı anda yüksek oranda olması, diğer malların toplam ihracatta düşük bir payı olduğu anlamına gelir.

- iii. *RCA endeksi asimetriktir, değerleri sıfırdan sonsuza kadar değişir.* Karşılaştırmalı üstünlükleri olan mallar $[1; \infty)$ aralığına; karşılaştırmalı üstünlüğü olmayan mallar $[0; 1]$ 'e karşılık gelir.
- iv. *RCA endeksi ithalatı hesaba katmamaktadır.* Gnidchenko ve Salnikov (2015), uygun bir karşılaştırmalı üstünlük endeksinin, net ticareti yansıması gerektiğini ifade etmiştir.

2.2. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMDA AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK (RCA-FDI) ENDEKSİ

Bir ülkenin karşılaştırmalı üstünlüğü, yerel üreticilerinin ve o ülkede faaliyet gösteren yabancı kuruluşların üretkenliği ile ortaklaşa belirlenmektedir. Çok uluslu şirketler doğrudan yabancı yatırımlar kanalıyla sektörel üretkenliklerin dağılımını değiştirerek, ülkelerarası ticaret ve sınır ötesi üretim modellerini şekillendirmektedir (Alvarez, 2019, s. 1). Doğrudan yabancı yatırımlar, üretim faktörlerinin, özellikle de sermayenin kullanılabilirliğini artırarak ekonomik gelişmeyi etkileyebilir. Doğrudan yabancı yatırımların evsahibi ekonomi ve yerli firmaların verimlilik düzeyleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olma olasılığı büyük önem taşımaktadır. Doğrudan yabancı yatırımlardan dolayı yurtiçi üretkenlikteki gelişmeler birkaç kanaldan kaynaklanabilir. Makro tarafta, DYY yeni ekonomik sektörler yaratabilir, ekonominin teknolojik sınırlarını zorlayabilir ve ihracatı çeşitlendirebilir. Mikro tarafta, yabancı ve yerli firmalar arasındaki bilgi yayımları ve bağlantıları sayesinde doğrudan yabancı yatırımlar, teknoloji transferini destekleyebilir, yönetim ve çalışan becerilerini geliştirebilir, yukarı ve aşağı sektörlerde yatırım teşviklerini ve verimliliği artırabilir. Yabancı girişten kaynaklanan rekabet artışı, yurtiçi firmaları üretkenliklerini artırmaları, verimsiz yurtiçi firmaların piyasadan ayrılmasının sağlanması, üretim faktörlerinin daha verimli firmalara ve kullanım alanlarına yeniden tahsis edilmesine yol açabilir (Alfaro ve Chauvin, 2016, s. 2-3). Bu olumlu etkilerinden dolayı doğrudan yabancı yatırım yapılacak sektörlerin doğru tespit edilmesi, ev sahibi ülkeler açısından önem arz etmektedir.

Loewendahl ve Barklie (2018) tarafından Balassa endeksi olarak da bilinen açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksinden yola çıkarak, RCA analizini doğrudan yabancı yatırımlara uygulayan *Doğrudan Yabancı Yatırımda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (RCA_{FDI}) endeksi* geliştirilmiştir. Bu endeks doğrudan yabancı yatırımları çekmek amacıyla hedef sektörleri belirlemek veya doğrudan yabancı yatırım için konumların karşılaştırmalı üstünlüğünü analiz etmek için kullanılacak bir yöntemdir. Ayrıca RCA_{FDI} endeksi, bir ülkenin, bölgenin veya şehrin hangi sektörlerde doğrudan yabancı yatırımlarda karşılaştırmalı bir üstünlüğe sahip olduğunu ve bunun zaman içinde nasıl değiştiğini belirlemek üzere kullanılacak yeni bir analitik araç olma özelliği taşımaktadır (Loewendahl ve Barklie, 2018, s. 44).

Doğrudan yabancı yatırımlarda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (RCA_{FDI}) endeksi, yabancı yatırımcıları çekmek için farklılaştırılmış sektör hedefleme stratejileri geliştirmek için yeni bir kapsam oluşturmaktadır. Bir ekonomide doğrudan yabancı yatırım girişlerindeki en güçlü sektörleri tanımlamak için kullanılacak ve hangi sektörlerin doğrudan yabancı yatırımlar için hedefleneceğini belirlemeye yardımcı olacak bir yöntemdir. Ayrıca ülkenin hangi sektörlerde doğrudan yabancı yatırım çekmede karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu gösteren bu endeks, politika geliştiricilerin ekonomik gelişme ve ticari cazibe stratejilerini geliştirmek için kullanabilecekleri yeni bir araçtır (Loewendahl ve Barklie, 2018, s. 22-28).

RCA_{Export} endeksi, bir ülkedeki rekabetçi sektörleri hızlı bir şekilde tespit etmede çok faydalı ve çoğu ülke için karşılaştırılabilir ihracat verileri mevcut olduğundan hesaplanması kolay bir yöntemdir. Ancak çoğu ülkedeki ihracat verileri, yerli ve yabancı şirketlerin yaptığı ihracatlar arasında sektör düzeyinde farklılaşmamaktadır. Bundan dolayı, RCA_{Export} endeksi sonucuna göre ortaya çıkan açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğün, ihracatın geliştirilmesi için mi yoksa doğrudan yabancı yatırım girişleri için mi bir avantaj olup olmadığı belirlenmemektedir (Loewendahl ve Bryan, 2019, s. 40). Bundan dolayı RCA_{FDI} endeksinin kullanılması bu ayrımın yapılmasına yardımcı olacaktır.

Bir ülkenin dünyaya karşı doğrudan yabancı yatırımlarda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğünü gösteren RCA_{FDI} endeksi eşitlik (2) ile gösterilmiştir:

$$RCA_{FDI} = \frac{\left(\frac{FDI_{ij}}{FDI_i} \right)}{\left(\frac{FDI_{wj}}{FDI_w} \right)} \quad (2)$$

FDI_{ij} j sektörünün i ülkesindeki DYY hacmi, FDI_i i ülkesindeki toplam DYY hacmi, FDI_{wj} j sektörünün dünyadaki DYY hacmi ve FDI_w dünyadaki toplam DYY hacmidir. RCA_{FDI} endeksi değerinin 1'den büyük olması, ülkenin ilgili sektöre yönelik DYY girişinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu göstermektedir. RCA_{FDI} endeksi değerinin 1'den küçük olması ise ülkenin ilgili sektöre yönelik DYY girişinde açıklanmış karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğunu göstermektedir. Endeks, dünya yerine bir bölgeye (örneğin ASEAN) odaklanarak da uyarlanabilir (Loewendahl ve Barklie, 2018, s. 23). Aynı analiz, veri mevcudiyetine göre farklı DYY ölçümleri (örneğin, sermaye yatırımı, iş/istihdam yaratma veya DYY projeleri) kullanılarak da yapılabilir (Loewendahl ve Bryan, 2019).

RCA_{FDI} endeksini geliştiren Loewendahl ve Barklie (2018)'in çalışmasında 2005-2013 dönemi verileri ile doğrudan yabancı yatırımda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Rusya, İngiltere, ABD ve AB-28 için hesaplanmış ve her ekonominin DYY'de karşılaştırmalı üstünlük sağladığı sektörler DYY projeleri, iş yaratma ve sermaye yatırımı olmak üzere üç gösterge çerçevesinde belirlenmiştir. Çalışmada veri kümesi üçer yıllık üç döneme (2005-2007, 2008-2010 ve 2011-2013) ayrılmıştır. Loewendahl ve Barklie (2018)'in çalışmasında tüm ülkeler için ulaşılan sonuçlar özetlenerek üç dönemde de karşılaştırmalı üstünlük sağlanan sektörler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Rusya, İngiltere, ABD, AB-28'in DYY'de Karşılaştırmalı Üstünlük Sağladığı Sektörler

Ülkeler	DYY Göstergeleri	Sektörler
Kanada	DYY projesi	Havacılık; motor ve türbinler; madenler; mineraller; ilaç endüstrisi; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
	İş yaratma	Havacılık; tüketim malları; motor ve türbinler; finansal hizmetler; mineraller; ilaç endüstrisi; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
	Sermaye yatırımı	Havacılık; mineraller; ilaç endüstrisi; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
Çin	DYY projesi	Otomotiv bileşenleri; içecekler; kimyasallar; elektronik parçalar; madenler; plastikler; kauçuk; yarı iletkenler; tekstil; taşımacılık
	İş yaratma	Otomotiv bileşenleri; iş makineleri ve ekipmanları; kimyasallar; elektronik parçalar; gıda ve tütün; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; kauçuk; yarı iletkenler; taşımacılık
	Sermaye yatırımı	Otomotiv bileşenleri; otomotiv orijinal parça üretimi; iş makineleri ve ekipmanları; kimyasallar; tüketim malları; elektronik parçalar; finansal hizmetler; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; kağıt baskı ve paketleme; plastikler; kauçuk; yarı iletkenler; taşımacılık; antrepo ve depolama; perakende hizmetleri
Fransa	DYY projesi	Havacılık; alternatif/ yenilenebilir enerji; tüketim malları; motor ve türbinler; gıda ve tütün; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; plastikler
	İş yaratma	Havacılık; ticari hizmetler; tüketim malları; ilaç endüstrisi; plastikler; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; tekstil; taşımacılık; ahşap ürünleri; perakende hizmetleri
	Sermaye yatırımı	Havacılık; ticari hizmetler; tüketim malları; gıda ve tütün; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; plastikler; yarı iletkenler; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; ahşap ürünleri; perakende hizmetleri
Almanya	DYY projesi	Biyoteknoloji; iş makineleri ve ekipmanları; tüketim malları; elektronik parçalar; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; kağıt baskı ve paketleme; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; tekstil; taşımacılık
	İş yaratma	Alternatif/ yenilenebilir enerji; biyoteknoloji; haberleşme; tüketim malları; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; kağıt baskı ve paketleme; ilaç endüstrisi; plastikler; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; taşımacılık; ahşap ürünleri
	Sermaye yatırımı	Alternatif/ yenilenebilir enerji; seramik ve cam; elektronik parçalar; kağıt baskı ve paketleme; ilaç endüstrisi; plastikler; taşımacılık

Tablo 1: devamı

Hindistan	DYY projesi	Havacılık; otomotiv bileşenleri; otomotiv orijinal parça üretimi; yapı ve inşaat malzemeleri; biyoteknoloji; motor ve türbinler; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; yarı iletkenler; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
	İş yaratma	Otomotiv orijinal parça üretimi; yapı ve inşaat malzemeleri; ticari hizmetler; motor ve türbinler; finansal hizmetler; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
	Sermaye yatırımı	Havacılık; otomotiv bileşenleri; otomotiv orijinal parça üretimi; motor ve türbinler; finansal hizmetler; sağlık hizmeti; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; madenler; otomotiv dışı taşımacılık; ilaç endüstrisi; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
Rusya	DYY projesi	Otomotiv orijinal parça üretimi; içecekler; yapı ve inşaat malzemeleri; seramik ve cam; tüketici elektroniği; gıda ve tütün; boş zaman etkinlikleri ve eğlence; kağıt baskı ve paketleme; emlak hizmetleri; ahşap ürünleri; perakende hizmetleri
	İş yaratma	Otomotiv orijinal parça üretimi; yapı ve inşaat malzemeleri; seramik ve cam; tüketim malları; gıda ve tütün; boş zaman etkinlikleri ve eğlence; emlak hizmetleri; ahşap ürünleri; perakende hizmetleri
	Sermaye yatırımı	Otomotiv orijinal parça üretimi; içecekler; yapı ve inşaat malzemeleri; seramik ve cam; gıda ve tütün; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; otomotiv dışı taşımacılık; emlak hizmetleri; ahşap ürünleri; perakende hizmetleri
İngiltere	DYY projesi	Havacılık; alternatif/ yenilenebilir enerji; içecekler; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; uzay ve savunma; perakende hizmetleri
	İş yaratma	Havacılık; alternatif/ yenilenebilir enerji; biyoteknoloji; ticari hizmetler; kömür, petrol ve doğal gaz; tüketim malları; finansal hizmetler; gıda ve tütün; tıbbi cihazlar; ; ilaç endüstrisi; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; taşımacılık; perakende hizmetleri
	Sermaye yatırımı	Havacılık; alternatif/ yenilenebilir enerji; finansal hizmetler; emlak hizmetleri; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; perakende hizmetleri
ABD	DYY projesi	Havacılık; otomotiv bileşenleri; otomotiv orijinal parça üretimi; biyoteknoloji; seramik ve cam; kimyasallar; elektronik parçalar; motor ve türbinler; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; plastikler; kauçuk; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; uzay ve savunma; ahşap ürünleri
	İş yaratma	Havacılık; otomotiv bileşenleri; biyoteknoloji; haberleşme; tüketim malları; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; plastikler; kauçuk; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; uzay ve savunma; tekstil; ahşap ürünleri; perakende hizmetleri
	Sermaye yatırımı	Alternatif/ yenilenebilir enerji; otomotiv bileşenleri; biyoteknoloji; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; plastikler; yarı iletkenler; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; uzay ve savunma; ahşap ürünleri; perakende hizmetleri
AB-28	DYY projesi	Biyoteknoloji, iş makineleri ve ekipmanları; tüketici elektroniği; tüketim malları; elektronik parçalar; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
	İş yaratma	Biyoteknoloji; iş makineleri ve ekipmanları; ticari hizmetler; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; plastikler; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri
	Sermaye yatırımı	Alternatif/yenilenebilir enerji; otomotiv bileşenleri; biyoteknoloji; iş makineleri ve ekipmanları; seramik ve cam; haberleşme; tüketim malları; endüstriyel makineler, ekipman ve araçlar; tıbbi cihazlar; ilaç endüstrisi; plastikler; kauçuk; yazılım ve bilgi teknolojisi hizmetleri; taşımacılık; antrepo ve depolama; perakende hizmetleri

Kaynak: Loewendahl ve Barklie (2018)'in çalışması esas alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1'e göre Loewendahl ve Barklie (2018)'in çalışmasında yer alan ülkelerde yabancı yatırımcıların yüksek katma değerli gelişmiş sanayi sektörlerini tercih ettikleri söylenebilir. Loewendahl ve Barklie (2018)'in çalışmasında ulaşılan sonuçlar içerisinde Kanada'nın otomotiv orijinal parça üretiminde, Çin'in tekstil sektöründe, Fransa'nın alternatif/ yenilenebilir enerjide, Almanya'nın havacılık sektöründe, Hindistan'ın, iletişim ve tekstil sektöründe, İngiltere'nin uzay ve savunma alanında, AB-28'in otomotiv orijinal parça üretiminde ve uzay ve savunma alanında karşılaştırmalı üstünlüğünü zaman içinde kaybetmesi dikkat çekmektedir. Ayrıca Loewendahl ve Barklie (2018)'de 2011-2015 dönemi için Kanada'da 11 alt bölge ve 9 şehir için doğrudan yabancı yatırımda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sektörler tanımlanmıştır.

3. TÜRKİYE'DE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARDA AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİN BELİRLENMESİ

Çalışmada Türkiye'nin doğrudan yabancı yatırımlarda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğünün belirlenmesi amacıyla Loewendahl ve Barklie (2018) tarafından geliştirilen RCA_{FDI} endeksi

kullanılmıştır. RCA_{FDI} endeksi her bir sektör için Türkiye ve Dünya¹ kıyaslanarak hesaplanmıştır. 2013 ve 2017 yılları için ayrı ayrı yapılan hesaplama ile açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerdeki değişimin ortaya konulması amaçlanmıştır. Analizde kullanılan veriler, OECD veritabanından temin edilmiştir. ISIC REV 3 tüm ekonomik faaliyetlerin uluslararası standart sanayi sınıflaması esas alınmıştır. *Tarım ve balıkçılık, madencilik ve taş ocakçılığı, imalat, elektrik, gaz ve su, inşaat, hizmet* ana faaliyet alanları ile bunların alt faaliyet alanlarına ilişkin RCA_{FDI} endeksleri hesaplanmıştır. Ayrıca her endeks Hinloopen ve Marrewijk (2001)'in sınıflandırmasına göre değerlendirilmiştir. Hinloopen ve Marrewijk (2001)'in sınıflandırma sistemi esas alınarak zayıf, orta ve güçlü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olan sektörler belirlenmiştir. Hinloopen ve Marrewijk (2001)'de RCA endeksinin aldığı değerler dördü bir sınıflamaya tabi tutulmuştur. Bu sınıflamaya göre birinci sınıflandırma ($0 < RCA \leq 1$) karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığı durumu ifade etmektedir. İkinci sınıflandırma ($1 < RCA \leq 2$) “zayıf” karşılaştırmalı üstünlük, üçüncü sınıflandırma ($2 < RCA \leq 4$) “orta” karşılaştırmalı üstünlük ve dördüncü sınıflandırma ($4 < RCA$) ise “güçlü” karşılaştırmalı üstünlük olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 2’de tarım, ormancılık ve balıkçılık ile madencilik ve taş ocakçılığı alanlarında Türkiye’nin doğrudan yabancı yatırım girişlerindeki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerinin tespitine ilişkin elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Tablo 2: RCA-FDI Değerleri: Tarım, Ormancılık, Balıkçılık ve Madencilik, Taş Ocakçılığı

EKONOMİK FAALİYETLER	2013		2017	
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	4,33975	G	6,8302966	G
Madencilik ve Taşocakçılığı	0,524363	Y	0,8453375	Y
- Ham petrol ve doğal gazın çıkarılması; madencilik destek hizmeti faaliyetleri	0,390207	Y	0,9908265	Y
Toplam Birincil Sektör	0,618114	Y	1,055765	Z

Not: “Y”; karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığı durumu, “Z”; zayıf ve “G”, güçlü karşılaştırmalı üstünlüğü göstermektedir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi “*tarım, ormancılık ve balıkçılık*” alanında yapılan doğrudan yabancı yatırımlarda her iki yılda da güçlü ve bununla birlikte artan bir karşılaştırmalı üstünlük söz konusudur. Bununla birlikte “*madencilik ve taşocakçılığı*” sektöründeki doğrudan yabancı yatırımlarda karşılaştırmalı dezavantaj mevcuttur. Bir bütün olarak birincil sektör değerlendirildiğinde ise 2013 yılındaki karşılaştırmalı dezavantaj durumu, 2017 yılında zayıf karşılaştırmalı üstünlüğe dönüşmüştür.

Tablo 3: RCA-FDI Değerleri: İmalat

EKONOMİK FAALİYETLER	2013		2017	
İmalat	1,615724	Z	1,6384276	Z
- Gıda ürünleri; içecek ve tütün ürünlerinin imalatı	3,02354	O	2,7303222	O
- Tekstil, giyim eşyası, ağaç ve kâğıt ürünleri imalatı; baskı ve çoğaltma	1,01027	Z	1,8994732	Z
----Tekstil ve giyim eşyası imalatı	2,015457	O	4,7325165	G
----Ağaç, kâğıt, baskı ve çoğaltma imalatı	0,753741	Y	1,3569393	Z
- Petrol, kimyasal, ilaç, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	0,957242	Y	1,1699207	Z
----Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünlerinin imalatı	1,680732	Z	2,4532432	O
----Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	1,137091	Z	0,7595175	Y
----Temel eczacılık ürünleri ve farmasötik preparatların imalatı	0,62519	Y	0,5802703	Y
----Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	1,753352	Z	3,904079	O
-Elektrikli teçhizat hariç, metal ve makine ürünlerinin imalatı	0,827844	Y	1,1825042	Z
----Makine ve teçhizat hariç, temel metallerin ve fabrikasyon metal ürünlerin imalatı	1,095624	Z	3,2417498	O
----Bilgisayar, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	0,062782	Y	0,117815	Y
----Makine ve teçhizat imalatı	1,022201	Z	0,7916225	Y
- Motorlu kara taşıtlarının, römorkların, yarı römorkların ve diğer taşıma ekipmanlarının imalatı	4,020209	G	4,1667899	G
----Motorlu kara taşıtlarının, römorkların ve yarı römorkların imalatı	5,493537	G	5,6921075	G
----Diğer ulaşım araçlarının imalatı	0,64718	Y	1,0204965	Z
-Diğer imalat (C15, C23, C27, C31, C32, C33)	3,909735	G	4,6415395	G

Not: “Y”; karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığı durumu, “Z”; zayıf, “O”; orta ve “G”, güçlü karşılaştırmalı üstünlüğü göstermektedir.

¹ Veri kısıtı sebebiyle 36 OECD ülkesine ait verilerle toplam dünya rakamı elde edilmiştir.

Türkiye'nin "imalat" ana faaliyet alanı ile alt faaliyet alanlarında doğrudan yabancı yatırım girişindeki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerine ilişkin RCA-FDI değerleri Tablo 3'te verilmiştir. Bu tabloda "imalat" sektörünün bütününe baktığımızda 2013 ve 2017 yıllarında zayıf bir karşılaştırmalı üstünlük olduğu görülmektedir. İmalat sektörü alt faaliyet alanlarında yer alan "motorlu kara taşıtlarının, römorkların, yarı römorkların ve diğer taşıma ekipmanlarının imalatı" ile onun alt faaliyet alanı olan "motorlu kara taşıtlarının, römorkların ve yarı römorkların imalatı" ve "diğer imalat (C15, C23, C27, C31, C32, C33)" güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. 2013 yılı ve 2017 yılında "tekstil, giyim eşyası, ağaç ve kâğıt ürünleri imalatı; baskı ve çoğaltma" zayıf karşılaştırmalı üstünlüğe "gıda ürünleri; içecek ve tütün ürünlerinin imalatı" ise orta karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. 2013 yılında "tekstil ve giyim eşyası imalatı" karşılaştırmalı üstünlük derecesi orta iken 2017 yılında güçlü duruma gelmiştir. "Ağaç, kâğıt, baskı ve çoğaltma imalatı", "petrol, kimyasal, ilaç, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı", "elektrikli teçhizat hariç, metal ve makine ürünlerinin imalatı" ve "diğer ulaşım araçlarının imalatı" 2013 yılında karşılaştırmalı dezavantaja sahipken 2017 yılında zayıf karşılaştırmalı üstünlük elde etmiştir. 2013 yılında "kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünlerinin imalatı", "kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı" ve "makine ve teçhizat hariç, temel metallerin ve fabrikasyon metal ürünlerin imalatı"nın karşılaştırmalı üstünlüğü zayıf iken 2017 yılında orta olmuştur. "Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı" ve "makine ve teçhizat imalatı"nın 2013 yılında zayıf karşılaştırmalı üstünlüğü 2017 yılında karşılaştırmalı dezavantaja dönüşmüştür.

Türkiye'nin "elektrik, gaz, buhar, iklimlendirme temini", "su tedariki; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri" ve "inşaat" alanlarında doğrudan yabancı yatırım girişindeki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerine ilişkin RCA-FDI değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: RCA-FDI Değerleri: Elektrik, Gaz, Buhar, İklimlendirme Temini, Su Tedariki; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri ile İnşaat Sektörü

EKONOMİK FAALİYETLER	2013		2017	
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Temini	4,318265	G	11,739725	G
Su Tedariki; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	0,517849	Y	1,208456	Z
-Su toplama, arıtma ve tedarik	0,486198	Y	19,976192	G
-Kanalizasyon, atık yönetimi, iyileştirme faaliyetleri	0,502884	Y	0,8143267	Y
İnşaat	1,559744	Z	1,4740815	Z

Not: "Y"; karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığı durumu, "Z"; zayıf ve "G", güçlü karşılaştırmalı üstünlüğü göstermektedir.

Tablo 4'te verilen RCA-FDI değerlerine göre "elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme temini" faaliyet alanındaki doğrudan yabancı yatırımlarda hem 2013 yılında hem de 2017 yılında güçlü karşılaştırmalı üstünlük bulunmaktadır. 2017 yılında "su tedariki; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri" alanında zayıf ve onun alt faaliyet alanı olan "su toplama, arıtma ve tedarik" alanındaki DYY'de ise güçlü bir karşılaştırmalı üstünlük bulunmaktadır. "İnşaat" sektöründeki DYY'de ise zayıf bir karşılaştırmalı üstünlük söz konusudur.

"Hizmetler" alanında doğrudan yabancı yatırım girişindeki açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerine ilişkin RCA-FDI değerleri Tablo 5'te gösterilmiştir. Tablo 5'te görüleceği üzere "hizmetler" sektörünün tamamı için yapılan hesaplama sonucunda DYY'de karşılaştırmalı üstünlük bulunmamaktadır. Bununla birlikte hizmet sektörüne ilişkin alt faaliyet alanlarına ait 2017 yılı RCA_{FDI} endeksi değerlerine bakıldığında Türkiye genelinde en güçlü faaliyet alanlarının "kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler" ve "kara taşımacılığı ve boru hatları ile taşımacılığı" olduğu dikkat çekmektedir. "Motorlu taşıtlar ve motosikletler hariç perakende ticaret" faaliyet alanında 2013 yılında orta karşılaştırmalı üstünlük iken 2017'de güçlü karşılaştırmalı üstünlük söz konusudur. "Hava taşımacılığı" ve "telekomünikasyon", "diğer mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler; veterinerlik faaliyetleri", "seyahat acentesi, tur operatörü rezervasyon hizmeti ve ilgili faaliyetler", "kamu yönetimi; hane halklarının ve bölge dışı (extraterritorial) kuruluşların faaliyetleri", "diğer hizmet faaliyetleri" ve "bilgisayarların, kişisel ve ev eşyalarının onarımı; diğer kişisel hizmet faaliyetleri" alanlarında ise her iki yılda da güçlü karşılaştırmalı üstünlük mevcuttur. "Bilgi ve iletişim" alanında karşılaştırmalı üstünlüğün derecesi 2013 yılında orta iken 2017'de güçlüye çıkmıştır.

Tablo 5: RCA-FDI Değerleri: Hizmetler

EKONOMİK FAALİYETLER	2013		2017	
Hizmetler	0,833579	Y	0,988743	Y
-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	1,378097	Z	3,052708	O
----Motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ve onarımı	1,309909	Z	1,926904	Z
----Motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç toptan satış	1,274723	Z	3,777737	O
----Motorlu taşıtlar ve motosikletler hariç perakende ticaret	3,722298	O	9,84789	G
-Nakliye ve depolama	0,799876	Y	2,809193	O
----Posta ve kurye faaliyetleri dışındaki nakliye ve depolama	1,249971	Z	7,443569	G
-----Kara taşımacılığı ve boru hatları taşımacılığı	0,43782	Y	21,00161	G
-----Su Taşımacılığı	1,946226	Z	1,039008	Z
-----Hava Taşımacılığı	5,807058	G	17,85841	G
-----Depolama ve nakliye için destekleyici faaliyetler	0,381722	Y	1,898918	Z
----Posta ve kurye faaliyetleri	0,405345	Y	0,114931	Y
-Konaklama ve yemek servisi faaliyetleri	0,480671	Y	0,900257	Y
-Bilgi ve iletişim	2,962101	O	3,361018	G
----Yayıncılık, bilgisayar programlama ve danışmanlık, bilgi hizmet faaliyetleri	0,174349	Y	0,578846	Y
----Sinema filmi, video, televizyon programı yapımı; programlama ve yayıncılık faaliyetleri	0,365403	Y	0,514182	Y
----Telekomünikasyon	5,135669	G	8,832957	G
-Finans ve sigorta faaliyetleri	0,645275	Y	0,661285	Y
----Sigorta ve emeklilik fonları hariç finansal hizmet faaliyetleri	0,572838	Y	0,655625	Y
-----Holding şirketlerinin faaliyetleri	0,088632	Y	0,119167	Y
----Zorunlu sosyal güvenlik hariç, sigorta, reasürans ve emeklilik fonları	2,677657	O	1,734123	Z
----Finansal hizmetlere ve sigorta faaliyetlerine yardımcı faaliyetler	0,186319	Y	0,354135	Y
-Gayrimenkul faaliyetleri	0,336648	Y	0,311195	Y
-Profesyonel, bilimsel ve teknik faaliyetler	0,035375	Y	0,04338	Y
----Hukuk ve muhasebe faaliyetleri	0,007739	Y	0,21634	Y
-----Hukuk faaliyetleri	0,033038	Y	0,647809	Y
-----Muhasebe, defter tutma ve denetim faaliyetleri; vergi danışmanlığı	0	Y	0,001774	Y
----Genel merkezlerin faaliyetleri; yönetim danışmanlığı faaliyetleri	0,000588	Y	0,003583	Y
-----Genel merkezlerin faaliyetleri	0,000327	Y	0	Y
-----Yönetim danışmanlığı faaliyetleri	0,003372	Y	0,050137	Y
----Mimari ve mühendislik faaliyetleri; teknik test ve analiz	0,135726	Y	0,128935	Y
----Bilimsel araştırma ve geliştirme	0,002805	Y	0,011048	Y
----Reklam ve pazar araştırması	0,306582	Y	0,1567	Y
-----Reklam	0,396108	Y	0,127417	Y
-----Pazar araştırması ve kamuoyu yoklaması	0,123815	Y	0,974622	Y
----Diğer mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler; veterinerlik faaliyetleri	6,638137	G	4,434048	G
-İdari ve destek hizmeti faaliyetleri	0,901402	Y	0,820762	Y
----Kiralama ve leasing faaliyetleri	2,042347	O	1,652071	Z
----İstihdam, seyahat acentesi, güvenlik ve soruşturma, servis ve peyzaj, ofis idari ve destek faaliyetleri	0,290232	Y	0,181511	Y
-----Seyahat acentesi, tur operatörü rezervasyon hizmeti ve ilgili faaliyetler	10,48128	G	4,105629	G
-Kamu Yönetimi; hane halklarının ve bölge dışı (extraterritorial) kuruluşların faaliyetleri	0	Y	19,04554	G
-Eğitim	0,930732	Y	0,225614	Y
-İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	4,365706	G	3,146385	O
-Sanat, eğlence ve rekreasyon	0,426437	Y	2,323291	O
----Yaratıcı, sanat ve eğlence etkinlikleri	0,005345	Y	0,124437	Y
----Kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler	0,085162	Y	29,00806	G
----Kumar ve bahis faaliyetleri; spor ve diğer eğlence etkinlikleri	0,474249	Y	3,292094	O
-Diğer hizmet faaliyetleri	5,34798	G	9,925629	G
----Bilgisayarların, kişisel ve ev eşyalarının onarımı; diğer kişisel hizmet faaliyetleri	6,313456	G	12,68118	G

Not: "Y"; karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığı durumu, "Z"; zayıf, "O"; orta ve "G", güçlü karşılaştırmalı üstünlüğü göstermektedir.

4. OECD ÜLKELERİ İÇİN TEMEL EKONOMİK FAALİYET ALANLARINDA RCA-FDI ANALİZİ

Türkiye ile ilgili analiz sonuçlarını diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırabilmek amacıyla, veri mevcudiyetine göre Şili, Estonya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İsrail, İtalya, Kore, Letonya, Litvanya, Hollanda, Polonya, Slovenya ve Türkiye için temel ekonomik faaliyet alanlarına ilişkin

RCA_{FDI} endeksi hesaplanmıştır. Hinloopen ve Marrewijk (2001)'in sınıflamasına göre her bir ülke için zayıf, orta ve güçlü karşılaştırmalı üstünlüğün olduğu sektörler belirlenmiştir. OECD ülkeleri örneğinde temel ekonomik faaliyet alanlarında RCA-FDI endeks değerleri Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: OECD Ülkeleri Örneğinde Temel Ekonomik Faaliyet Alanlarında RCA-FDI Analizi

Ülkeler	Yıllar	A		B		C		D		E		F		G	
Şili	2013	4,90303	G	6,26158	G	0,20102	Y	2,89629	O	0,80180	Y	1,64749	Z	0,61460	Y
	2017	6,66118	G	8,93116	G	0,21451	Y	8,17813	G	0,27300	Y	2,68719	O	0,68192	Y
Estonya	2013	22,0429	G	0,06877	Y	0,63476	Y	1,11179	Z	7,07954	G	1,74691	Z	1,20562	Z
	2017	15,2436	G	0,11126	Y	0,68283	Y	1,06694	Z	18,7684	G	2,23744	O	1,4085	Z
Yunanistan	2013	10,5320	G	0,54289	Y	2,17365	O	5,25198	G	0,97012	Y	2,76567	O	0,59900	Y
	2017	8,84935	G	1,36964	Z	1,61966	Z	13,6109	G	4,16308	G	1,84737	Z	0,92796	Y
Macaristan	2013	4,72692	G	0,06286	Y	1,05588	Z	1,47333	Z	1,27440	Z	1,22276	Z	1,10709	Z
	2017	6,58571	G	0,13393	Y	2,22576	O	3,52129	O	3,10346	O	1,99903	Z	0,88509	Y
İzlanda	2013	4,44413	G	0,13344	Y	0,79759	Y	1,22732	Z	0	Y	0,15397	Y	1,20699	Z
	2017	16,4668	G	0,12764	Y	0,63554	Y	2,55147	O	7,73973	G	0,81529	Y	1,434221	Z
İsrail	2013	2,00771	O	0,44658	Y	1,65147	Z	0,05601	Y	0,21390	Y	1,44385	Z	0,87662	Y
	2017	1,90572	Z	0,46827	Y	1,33492	Z	1,13893	Z	0,79363	Y	1,25560	Z	1,07147	Z
İtalya	2013	2,39242	O	0,16285	Y	1,1925	Z	0,92965	Y	0,29118	Y	1,33307	Z	-	-
	2017	3,99906	O	0,23623	Y	1,43812	Z	1,77152	Z	3,45353	O	2,00234	O	1,08888	Z
Kore	2013	1,02427	Z	0,00625	Y	1,93853	Z	0,23190	Y	0,71667	Y	0,17051	Y	0,92334	Y
	2017	0,98073	Y	0,00688	Y	1,96044	Z	0,70342	Y	2,94625	O	1,52732	Z	1,07357	Z
Letonya	2013	20,7687	G	0,12246	Y	0,59392	Y	2,12543	O	1,18152	Z	5,56665	G	0,90260	Y
	2017	36,2300	G	0,27559	Y	0,57982	Y	5,50283	G	1,09656	Z	7,19769	G	1,21841	Z
Litvanya	2013	8,54321	G	0,16681	Y	1,20843	Z	2,29541	O	1,30039	Z	2,96443	O	0,99456	Y
	2017	14,1985	G	0,11659	Y	0,97096	Y	2,91011	O	2,50969	O	4,06657	G	1,27874	Z
Hollanda	2013	0	Y	0,11974	Y	2,4688	Z	1,38647	Z	2,09403	O	0,88096	Y	0,70164	Y
	2017	0	Y	0,28288	Y	1,84366	Z	1,78664	Z	1,02828	Z	0,68521	Y	1,09624	Z
Polonya	2013	3,59306	O	0,10253	Y	1,43708	Z	1,61130	Z	2,36331	O	5,25443	G	0,92593	Y
	2017	4,47966	G	0,08073	Y	1,60257	Z	2,96219	O	6,80585	G	8,93224	G	1,06377	Z
Slovenya	2013	2,56048	O	0,10334	Y	1,58594	Z	7,02387	G	1,75591	Z	1,24523	Z	0,79375	Y
	2017	1,41702	Z	0,12256	Y	1,70076	Z	3,65628	O	13,5492	G	2,83243	O	1,06147	Z
Türkiye	2013	4,33975	G	0,52436	Y	1,61572	Z	4,31826	G	0,51784	Y	1,55974	Z	0,83357	Y
	2017	6,83029	G	0,84533	Y	1,63842	Z	11,7397	G	1,20845	Z	1,47408	Z	0,98874	Y

Not: "A"; Tarım, Ormanlık ve Balıkçılık, "B"; Madencilik ve Taşocaklığı, "C" İmalat, "D"; Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Temini, "E"; Su Tedariki; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri, "F"; İnşaat ve "G"; Hizmetleri göstermektedir. "Y"; karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığı durumu, "Z"; zayıf, "O"; orta ve "G"; güçlü karşılaştırmalı üstünlüğü göstermektedir.

Tablo 6'da yer alan RCA_{FDI} değerlerine göre "tarım, ormancılık ve balıkçılık" sektöründe, her iki yılda da güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olan ülkeler Şili, Estonya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, Letonya, Litvanya ve Türkiye'dir. 2017 yılında Polonya güçlü, İsrail ve Slovenya zayıf, 2013 yılında Kore zayıf karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. "Madencilik ve taşocaklığı"nda ise 2013 ve 2017 yıllarında sadece Şili'nin güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu, Yunanistan'ın ise 2017 yılında zayıf karşılaştırmalı üstünlük elde ettiği görülmekle birlikte diğer ülkelerin bu sektörde karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu dikkat çekmektedir. "İmalat" sektöründe ise hiçbir ülke güçlü ve orta

karşılaştırmalı üstünlüğe sahip bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2013 ve 2017 yıllarında İsrail, İtalya, Kore, Hollanda, Polonya, Slovenya, Türkiye, 2013 yılında Macaristan, 2017 yılında Yunanistan zayıf karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

“Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme temini”nde 2013 ve 2017 yıllarında Yunanistan ve Türkiye, 2013 yılında Slovenya, 2017 yılında Şili ve Letonya, güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Bunun yanı sıra bu sektörde 2013 ve 2017 yıllarında sadece Kore’nin karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu görülmektedir. “Su tedariki; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri”nde Estonya her iki yılda da, Yunanistan, İzlanda, Polonya ve Slovenya 2017 yılında güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olan ülkelerdir. “İnşaat” sektöründe Litvanya 2017 yılında, Letonya ve Polonya her iki yılda da güçlü üstünlüğe sahiptir. “Hizmetler” sektöründe ise güçlü ve orta karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ülke bulunmamaktadır. Estonya, İzlanda 2013 ve 2017 yıllarında, 2013’te Macaristan, 2017’de İsrail, İtalya, Kore, Letonya, Litvanya, Hollanda, Polonya ve Slovenya zayıf karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

SONUÇ

Doğrudan yabancı yatırımların hangi sektörlerde karşılaştırmalı üstünlüğe yol açtığı belirlenmesi, evsahibi ülkenin ihracat yapısının değişimi ve teşvik politikalarının oluşturulması bakımından önem arz etmektedir. Diğer taraftan doğrudan yabancı yatırım girişlerinde göreceli avantajlı ülkelerin ve/veya sektörlerin belirlenmesi, yatırımcıların yatırım yapacakları ülkelerin ve sektörlerin seçimine ilişkin kararlarını etkileyecektir.

Evsahibi ülkeler açısından değerlendirildiğinde yabancı yatırımların yüksek vasıflı, katma değeri yüksek sektörlerde yapılması arzu edilen bir durumdur. Yabancı yatırımcılar, genel itibariyle ucuz işgücü maliyetlerinden ve liberal düzenleyici rejimlerden yararlanmak amacıyla çoğunlukla basit ve düşük katma değerli işlere odaklanmaktadır. Bununla birlikte, özellikle gelişmişlik düzeyi yüksek olan ülkelerde daha gelişmiş sanayi sektörlerini de tercih ettikleri de görülmektedir. Bu durum Loewendahl ve Barklie (2018)’in çalışmasının sonuçları ile desteklenmektedir. Onların ulaştıkları sonuçlar, yabancı yatırımcıların yüksek katma değerli gelişmiş sanayi sektörlerini tercih ettiklerini göstermektedir.

Bu çalışmada Türkiye’nin ve OECD ülkelerinin doğrudan yabancı yatırım girişlerinde karşılaştırmalı üstünlüklerinin sektörel olarak belirlenmesi amacıyla, RCA analizinin doğrudan yabancı yatırımlara uygulanması ile oluşturulan *doğrudan yabancı yatırımda açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi* kullanılmıştır. İlk olarak, 2013 ve 2017 yılları verileri kullanılarak Türkiye’nin dünyaya göre doğrudan yabancı yatırım girişlerinde zayıf, orta ve güçlü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sektörler belirlenmiş ve zaman içinde karşılaştırmalı üstünlüklerde meydana gelen değişim ortaya konmuştur. İkinci olarak, temel ekonomik faaliyet alanlarında doğrudan yabancı yatırım girişlerinde zayıf, orta ve güçlü karşılaştırmalı üstünlük sahibi olan OECD ülkeleri belirlenmiştir.

Türkiye için yapılan analizde RCA_{FDI} endeksi değerlerine göre ana faaliyet alanları içerisinde “tarım, ormancılık ve balıkçılık” sektöründe güçlü, “imalat” sektöründe zayıf, “elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme temini”nde güçlü, “su tedariki; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri”nde zayıf, “inşaat”ta zayıf açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük bulunmaktadır. İmalat sektörü alt faaliyet alanlarında yer alan “motorlu kara taşıtlarının, römorkların, yarı römorkların ve diğer taşıma ekipmanlarının imalatı” ile onun alt faaliyet alanı olan “motorlu kara taşıtlarının, römorkların ve yarı römorkların imalatı” ve “diğer imalat (C15, C23, C27, C31, C32, C33)” güçlü karşılaştırmalı üstünlük sözkonusudur. “Hizmetler” sektöründe ise rekabet avantajı bulunmamaktadır. Türkiye’nin en güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu alanlar alt faaliyet alanlarında yer alan “kütüphaneler, arşivler, müzeler ve diğer kültürel faaliyetler” ve “kara taşımacılığı ve boru hatları ile taşımacılığı”dır.

OECD ülkeleri için yapılan analizde ise dikkat çeken sonuçlar şöyle özetlenebilir. OECD ülkeleri içerisinde güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olan ülke sayısının en fazla olduğu sektör “tarım, ormancılık ve balıkçılık”tır. Bu durum yabancı yatırımcıların bu ülkelerde düşük katma değerli sektörlerde yatırım yaptığını da göstermektedir. Bunun yanı sıra karşılaştırmalı dezavantaja sahip olan ülke sayısının en fazla olduğu sektör ise “madencilik ve taşocakçılığı”dır. “İmalat” sektöründe ise hiçbir ülke güçlü ve orta karşılaştırmalı üstünlüğe sahip bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2013 ve 2017 yıllarında İsrail, İtalya, Kore, Hollanda, Polonya, Slovenya, Türkiye, 2013 yılında Macaristan,

2017 yılında Yunanistan zayıf karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. İmalat sektörüne ilişkin OECD ülkeleri için elde edilen sonuçlar Türkiye'nin sonuçlarını desteklemektedir. Analize katılan ülkelerde doğrudan yabancı yatırım girişlerinde imalat sektörü gibi yüksek katma değer yaratacak sektörlerde yatırım yapılmış olması beklenirken hiçbir ülke güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip değildir.

Ev sahibi ülkelerde DYY girişlerini düşük vasıflı faaliyetlerden ziyade daha gelişmiş sanayi sektörlerine yönlerecek teşvik politikalarının hazırlanması gerekmektedir. Örneğin, imalat sektörü gibi zayıf karşılaştırmalı üstünlüğün olduğu alanlara DYY çekmeye yönelik uygun teşvik politikalarının oluşturulması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alfaro, L. ve Chauvin, J.(2016). Foreign direct investment, finance, and economic development. *Chapter for the Encyclopedia of International Economics and Global Trade, Forthcoming*. 10 Temmuz 2017 tarihinde <https://ssrn.com/abstract=2908440> adresinden erişildi.
- Alviarez, V. (2019). Multinational production and comparative advantage. *Journal of International Economics*, 119, 1-54.
- Balassa, B. (1965). Trade liberalization and revealed comparative advantage. *The Manchester School of Economic and Social Studies*, 33(2), 99-123.
- Bayraktutan, Y. (2003). Bilgi ve uluslararası ticaret teorileri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 175-186.
- Erkan, B. (2012). Ülkelerin karşılaştırmalı ihracat performanslarının açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük katsayılarıyla belirlenmesi: Türkiye-Suriye örneği. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 195-218.
- Erkekoğlu, H., Kılıçarslan, Z. ve Gökner, H. (2014). Kayseri ilinin mobilya sektörü rekabet gücü: açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 44, 1-22.
- Gnidchenko, A. A., Salnikov, V. A.(2015). Net comparative advantage index: overcoming the drawbacks of the existing indices. *Basic Research Program Working Papers Series: Economics WP BRP 119/EC/2015*.
- Harding, T., Javorcik, B. S. (2011). *Can FDI help developing countries upgrade export quality?* 16 Temmuz 2019 tarihinde <https://voxeu.org/article/can-fdi-help-developing-countries-upgrade-export-quality> adresinden erişildi.
- Harding, T., Javorcik B. S. and Maggion D. (2013). *FDI promotion policy and comparative advantage*. 8 Şubat 2019 tarihinde <https://www.econ.berkeley.edu/sites/default/files/HardingJavorcik%26MaggioniUnpubSept2013.pdf> adresinden erişildi.
- Hinloopen, J., Marrewijk C. V. (2001). On the empirical distribution of the balassa index. *Review of World Economics / Weltwirtschaftliches Archiv*, 137, 1-35.
- Jagdamba, S. (2019). Consistency test of revealed comparative advantage index: evidence from india's agricultural export. *Foreign Trade Review*, 54(1), 16-28.
- Liesner, H. (1958). The European common market and British industry. *The Economic Journal*, 68(270), 302-311.
- Loewendahl, H., Barklie, G. (2018). *How to identify target sectors for inward investment*. WAVTEQ. 23 Temmuz 2019 tarihinde https://www.wavteq.com/uploads/htis_final.pdf adresinden erişildi.
- Loewendahl, H, Bryan, S. (2019). *Guidelines for investment promotion strategy development*. 31 Temmuz 2019 tarihinde <http://www.tpsaproject.com/wp-content/uploads/2019-02-28-Manual-1124.08c.pdf> adresinden erişildi.

- Moran, T., Görg, H., Serič, A. and Krieger-Boden C. (2018). Attracting FDI in middle-skilled supply chains. *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, 12 , 1–9.
- Startienė, G. and Remeikienė R. (2014). Evaluation of revealed comparative advantage of lithuanian industry in global markets. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 110, 428-438.
- Vollrath, T.(1991). A theoretical evaluation of alternative trade intensity measures of revealed comparative advantage. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 127, 265-279.